



JUBILEUM- OMNIBUS

Gerda van Wageningen
Olga van der Meer
José Vriens
Marjon Stroet
Simone Foekens

JUBILEUMOMNIBUS 150

GERDA VAN WAGENINGEN
Water en wind

OLGA VAN DER MEER
Kiezen voor liefde

JOSÉ VRIENS
Vergeten

MARJON STROET
Water bij de wijn

SIMONE FOEKENS
Sprong in het diepe

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

GERDA VAN WAGENINGEN

Water en wind

HOOFDSTUK 1

De regen sloeg bij vlagen tegen de ruiten. Binnen in de oude wipmolen, gelegen in het drassige polderland van Schouwen-Duiveland, huiverde Anne, terwijl ze haar warme omslagdoek strakker om zich heen trok. Het was kil in de molen. Maar in watermolens was het altijd kil, behalve misschien in de hondsdagen midden in de zomer. De wind loeide om het molenhuis. De wieken zoefden met grote regelmaat langs de kleine ramen, die het daglicht schaars binnen lieten in de kleine kamer van de oude wipmolen waar Anne met haar ouders woonde. De peilschaal buiten gaf een veel te hoge waterstand aan, maar dat was niet ongebruikelijk in deze tijd van het jaar. Het water op zee stond hoog, dan kon het nieuwe stoomgemaal niet lozen en waren de watermolens van Schouwen onmisbaar. De maanden november en december waren meestal nat, waarin haar vader meer dan genoeg werk had, en maar al te vaak dag en nacht zijn molen moest laten draaien. Anne moest hem dan vaak helpen. Maar nu stond het voorjaar voor de deur, en dat jaargetijde was minstens even nat. In februari en maart werkte haar vader zich doorgaans drie slagen in de rondte! Anne rilde. Op de achtergrond hoorde ze hoe het water door het rad werd opgetild om in de hoger gelegen boezem te worden geloosd. Zo werkte dat. Laaggelegen polders als die van Schouwen waren in de winter bijna altijd drassig en net een moeras, ondanks de komst van het nieuwe stoomgemaal, nu alweer een jaar of vijftien geleden. Ze was tweeëntwintig, ze herinnerde zich dus nog al te goed de onzekerheden van haar vader, die niet wist of hij brodeloos zou worden door de komst van een gemaal. Die onrust van haar vader was echter al na een paar jaar minder geworden. Zeker, stoomgemalen waren in de afgelopen jaren gebouwd in alle natte polders van Nederland. Ze hadden grote verbeteringen gebracht voor de bewoners van die polders, zonder twijfel. Vroeger, vertelde hun moeder soms over haar eigen meisjesjaren, was het in wintertijd nog natter en drassiger geweest. Maar ook nu kwam het nog voor dat wegen wekenlang onbegaanbaar waren en dorpen soms geïsoleerd raakten. Dan moesten boeren hun melk en boter met platte schuiten die over de ondergelopen drassige weilanden varen, om zo bij hun afnemers te komen. Als het vroom, waren de mensen blij. Op ijs kon naar de dorpen worden geschaatst, en sleden gleden over ijs of de bevroren wegen, waarin men dan niet langer in de modder bleef steken. Zo konden producten worden aangevoerd zowel als afgevoerd. Maar er lag lang niet altijd ijs.

Anne huiverde opnieuw en stookte het fornuis in het piepkleine keukentje op. Wonen in een watermolen was een krappe bedoening, maar ze wist niet beter. Hier was ze geboren. Hun familie maalde al minstens vier of

vijf generaties op deze molen, en daarvoor was de molen al door een ander geslacht van watermolenaars bewoond geweest. In een eikenhouten balk boven in de molen stond het jaartal 1752 gekerfd. Misschien was hun molen toen gebouwd? Niemand wist dat echter zeker. Als dat het geval was, moest er daarvoor in de duistere tijd vanaf de Middeleeuwen een andere, nog oudere molen op deze plaats hebben gestaan. Geen land zonder molens, althans niet in de laag gelegen polders van Nederland. Vader had eens beweerd, dat zonder watermolens, Amersfoort aan zee zou liggen en hoewel ze vroeger op school de meester nooit had durven vragen of dat waar was, geloofde Anne het best. Watermolens hadden hun land op de kaart gezet! In die oude tijden noemden de molenaars zich soms onderaannemer van God, omdat zij het land hielpen ontstaan. Land, dat zonder hen moeras was en dus onbewoonbaar. Wel had de meester op school wel eens verteld dat het vermoedelijk de kruisvaarders waren geweest in de middeleeuwen, die de kunst van molens hadden afgekeken op hun tochten naar het Oosten. Haar vader wist echter niet, of dat zomaar een verhaal was, of dat dit op waarheid berustte. De meester had ook verteld, dat het polderland inklonk, ongeveer een halve meter per eeuw, juist doordat de van oorsprong moerassige ondergronden droger werden. Daardoor werd het, hoe raar dat ook was, steeds moeilijker een polder droog genoeg te houden zodat mens en dier daar konden blijven leven.

Wonen in een wipmolen was bijzonder krap met een heel gezin, nog krapper dan in de veel grotere achtkanters, die in de afgelopen tientallen jaren waren gebouwd, en waar de helft van de molen die niet nodig was voor het waterrad, net als in hun wipmolen, als woning diende. Maar in drassige, laaggelegen polders stonden nog veel wipmolens, eenvoudig om de reden dat zij veel minder gewicht hadden dan de grotere en zwaardere achtkanters, molens met een stenen onderlaag en met riet gedekt. Dat rietdekken gebeurde zo, dat er acht vlakken ontstonden die vanaf een meter of twee boven de grond tot aan het molenkruis reikten.

‘Anne!’

Ze schrok op. Haar moeder mopperde soms dat ze een droomster was en daar had moeder misschien wel een beetje gelijk in. Ze mocht graag nadenken over het leven. Het was, dat moeder haar hulp in het huishouden nodig had, zodat ze thuis moest blijven om haar daarbij te helpen. Als de waterstand zo hoog stond dat er dag en nacht gemalen moest worden, moest ze haar vader helpen. Bovendien moest ze bij tante Marie helpen, die verderop aan het modderige weggetje woonde waaraan ook de molen lag, omdat die opoe in huis had genomen en opoe was zeker niet de gemakkelijkste! De laatste jaren vergat ze van alles en ze kon zomaar om niets vreselijk boos worden. Haar jongere zus Sien had meteen toen ze op

haar twaalfde van school kwam, uit dienen moeten gaan. Ze werkte als meid op een boerderij die dichterbij het dorp was gelegen. Ze kwam op zaterdagmiddag thuis, bleef op zondag en moest maandagmorgen alweer voor dag en dauw terug naar de boerderij, waar ze al om zes uur in de morgen aan het werk werd verwacht. Sinds Sien een dienstje had, lag Anne doordeweeks alleen in de bedstee, dat was eigenlijk heel prettig. Zelfs de bedsteden waren klein in hun molen. Je kon er eigenlijk alleen half zittend in slapen, zoals vader en moeder dat deden. Vroeger was het gebruikelijk geweest dat mensen zo sliepen. In sommige boerderijen waren de bedsteden zo groot, dat een mens er gewoon in kon liggen. Dat was veel prettiger, vond ze. Als Sien er niet was, ging Anne schuin in de bedstee liggen, dan sliep ze veel lekkerder dan wanneer ze hoog in de kussens lag.

Kom, nu stond ze inderdaad te dromen! Ook al hoefde ze niet uit dienen om een paar centen te verdienen, me dunkt dat ze het druk genoeg had! 'Ja moe, ik kom al.' Het was dinsdag en dat betekende dus dat ze moest strijken. Het was haar taak om het grootste deel van het zwaardere werk te doen, zowel thuis in de molen als verderop bij tante Marie. Ze vond het fijn als ze haar vader moest helpen, al sinds ze van school was gekomen, werk waar gewoonlijk jongens bij moesten helpen. Ze had weliswaar een broertje, Johan, maar die was nog erg jong. Ja, vanzelf moest ook hij vader helpen, maar dan alleen met lichtere karweitjes. Soms maakte Anne zichzelf wijs, dat ze inmiddels genoeg wist van wind en water en ook van molens, dat ze misschien wel zelf watermolenaar zou kunnen zijn, maar het polderbestuur zou haar vierkant uitlachen, als ze daarvan hoorden. Een vrouw op een watermolen? Ondenkbaar! En misschien terecht, want er moest niet alleen gemalen worden, er moest ook onderhoud gepleegd worden en dat was pas echt zwaar werk. Daar waren vrouwen lichamelijk niet voor geschikt. Maar niettemin! Afgelopen november was het gebeurd, dat vader met hoge koorts in de bedstee lag te ijlen, en dat ze heel alleen de molen op de wind had gekruid, de vang had gelicht en toen de wieken suisden en de molen het teveel aan polderwater begon weg te malen, had ze zich een paar ogenblikken lang zo licht om het hart gevoeld, dat er geen ander woord voor te vinden was geweest, dan dat het geluk moest wezen. Alleen zijn onder een dreigend grauwe lucht die nog veel meer regen beloofde, de wind die aan haar rokken rukte, in dienst zijn van water en wind en zo helpen hun prachtige polder te bemalen, ja, op dat moment wist ze, dat ze in hart en nieren een molenaarsdochter was, dat haar voorvaderen al generaties lang hadden geholpen de eeuwige strijd te winnen, die Zeeuwen altijd moesten voeren tegen het water, dat de eilanden omringde. Mensen wonnen die strijd meestal, maar soms was het gebeurd dat die strijd was verloren. Soms spande het erom en lukte dat maar net. In de

voorbij paar eeuwen waren enkele dorpen voor de kust van Schouwen verdronken geraakt en hadden de mensen de zeedijken steeds verder naar binnen opnieuw moeten aanleggen omdat de zee te sterk was gebleken. Altijd weer hadden mensen dan nieuwe zeedijken gebouwd achter de oude inlagen, die hen opnieuw bescherming boden in deze nooit aflatende strijd. Hun molen stond nog geen twee kilometer achter wat na de laatste dijkdoorbraken de huidige zeedijk was geworden.

De sleekachel in de kamer brandde en de twee strijkijzers stonden er al op om warm te worden. De kamer was niet groot en besloeg ongeveer de helft van het vierkante onderste gedeelte van de wipmolen. In de andere helft was het grote rad, dat bij het malen door de wieken werd aangedreven. Dat rad dreef op zijn beurt het grote waterrad aan, waarvan de schoepen het water omhoog tilden om op de hoger gelegen boezen te worden geloosd. De sleekachel was aan het midden van de buitenkant, de kachelpijp ging door het hout naar buiten en leverde vanzelfsprekend altijd gevaar op. Een houten molen en vuur, daar moesten mensen altijd uiterst voorzichtig mee omgaan. Misschien was dat een reden, waarop wipmolens tegenwoordig vervangen werden door de achtkanters met een stenen onderkant en een rieten kap? Nee, dat was niet waar. De grotere achtkanters hadden een groter wiekenkruis, en maalden daarom veel meer water weg. Dat was vanzelfsprekend de enige en belangrijkste reden. Maar hoe lang nog? Een jaar of vijftien geleden was haar vader bang geweest dat de bouw van het stoomgemaal hem brodeloos zou maken, maar al snel was gebleken dat in natte perioden ondersteuning van de aloude molens nog onontbeerlijk was en dus woonden er nog steeds watermolenaars in de molens, die door het polderbestuur betaald werden, een loon van niet meer dan enkele guldens in de week. Een watermolenaar verdiende net iets meer dan honderd gulden in een jaar, maar had wel recht van vrij wonen op de molen en kreeg als extraatje smeergeld, wat inhield dat daarvan de in aanmerking komende onderdelen van de molen moesten worden gesmeerd en de molenaar zelf voor zijn smeerolie moest zorgen. Rijk werden molenaars daar niet van. Maar met twee koeien op de dijk, een varken in het kot, wat kippen in de ren, en een moestuin die in een groot deel van hun voedselbehoefte voorzorg, leden ze evenwel geen honger. De palingen die haar vader bij het schoepenrad van de molen ving, vonden gretig aftrek in Zierikzee en dat was een welkome bijverdienste. Nee, echte armoede leden ze niet!

‘Waar bleef je nu? Het ijzer is gloeiend heet,’ bitste haar moeder. Ze had zeker weer pijn, dacht Anne in stilte. Er waren veel oudere mensen die reuma kregen, vooral als ze in hun leven veel kou hadden geleden. Als moeder pijn had, was ze altijd kribbig. Nu opoe bijna aan eind van haar

leven was gekomen, kon deze nauwelijks meer lopen en lag ze het grootste deel van de dag op bed bij tante Marie. Opoe kon er niet tegen, zo hulpeloos te zijn geworden dat ze niet eens meer op eigen kracht uit bed kon komen en werd daar scherp en bevelend van. Bovendien wist ze alles niet zo goed meer. Kinds, noemde tante dat. Tante Marie zorgde naar beste kunnen voor opoe en Anne bewonderde in stilte de gelatenheid waarmee tante al het gemopper over zich heen liet komen. Het huisje van oom en tante bij de boerderij van de Bruijne was groter dan de molen, tante had dus meer plek en Anne's moeder vond het niets erg dat haar zuster de zorg van de zo lastig geworden opoe op zich had willen nemen. Als tante op donderdag en vrijdag mutsen waste en streek, dat deed ze om wat bij te verdienen, dan moest Anne op haar opoe passen. Na die twee dagen was ze zo moe dat ze nog liever op maandag de was deed, wat ook haar taak was. 's Morgens de was in de molen, 's middags de was van oom en tante en natuurlijk van opoe. Nu was het dinsdag en moest ze thuis strijken. Tante was erg precies en streek liever zelf. Daar was ze goed in. De kanten mutsen van de klederdracht die ze waste en met stijfjel bewerkte voor die uiterst zorgvuldig gestreken werden, daar zou Anne nooit geduld voor hebben, wist ze. Tussen de bedrijven door moest ze haar vader een handje toesteken en in de moestuin werken. Nee, ze werkte niet, zoals Sien soms op haar mopperde, maar dat betekende allerm minst dat ze tijd had haar altijd bezige handen in de schoot te laten rusten!

Alleen de woensdag was een feest. Dan mocht ze een dag in de week in de leer bij de naaister op het dichtstbijzijnde dorp. Vader wilde dat ze een vak leerde, want als vrouwen mogelijkerwijs niet trouwden, moesten zelf in hun levensbehoeften kunnen voorzien, anders werden ze afhankelijk van hun broers. Ze had er maar een. Johan was inmiddels elf, dus als hij volgend jaar van school kwam, ging hij bij vader in de leer. Of de jongen dat wilde of niet, daar werd zelfs niet over nagedacht. Anne wist overigens niet goed, waarom haar vader ervan uitging, dat ze misschien nooit zou trouwen, en een vrouw in die niet te benijden positie kon slechts in het onderwijs of liever nog gaan naaien. Andere mogelijkheden stonden niet voor hen open.

'Het werk wacht,' bromde haar moeder met een ontevreden gezicht.

'Heeft u pijn?' was de rustige reactie van haar dochter, terwijl ze onder tusschen het strijkkleed op de tafel uitspreidde en daar zorgvuldig de vouwen uit wreef. In het midden van de kamer stond de eettafel met vier stoelen er omheen. Naast de kachel stond de leunstoel van vader. Aan weerskanten van het kamertje, niet groter dan ongeveer drie bij vier meter, waren bedsteden. Een voor vader en moeder en aan de andere kant van de kamer die van Anne en Sien. Dan was er in het piepkleine keukentje nog een

smalle bedstee waar Johan in sliep, zodat hij niet als zoveel andere molenaarskinderen op de ijskoude zolder naast het rad hoefde te slapen, waar je in de wintertijd bijkans bevroor.

‘Natuurlijk heb ik pijn. Met dit kille natte weer heb ik altijd pijn. Je weet toch hoe bang ik ben, om later net zo afhankelijk van anderen te worden als opoe nu is? Is de was al droog genoeg?’

De narigheid van nat weer was, dat er niet buiten gedroogd kon worden. Dan werd het wasgoed op houten rekken gehangen die rond de kachel werden gezet om te kunnen drogen, waardoor een mens in de toch al kleine woonkamer zich nauwelijks nog keren kon. De overals van haar vader en haar broertje werden noodgedwongen in het klompenhok te drogen gehangen, dus die waren nog lang niet droog.

De kachel brandde. Ze kreeg het snel warm en als altijd voelde haar arm loodzwaar aan van de zware strijkijzers. Als ze streek met het ene ijzer, stond het andere op de kachel om weer warm te worden. Tante had nog een ijzer, waarin gloeiende kolen gestopt moesten worden.

Twee uur later legde Anne het laatste stapeltje gevouwen goed in de kast. Haar moeder keek haar goedkeurend aan. ‘Als ik jou toch niet had, kind. Het is maar goed dat je nog niet getrouwd bent. Ik zou me geen raad weten zonder jou hulp.’ Kennelijk was moeders’ humeur inmiddels wat verbeterd. Ze had rustig in de kamer gezeten en de aardappels geschild, terwijl Anne bezig was. De regen buiten kletterde nog steeds tegen de piepkleine ramen aan. De kachel brandde. Het gaf iets gezelligs aan de kamer, dacht Anne.

Dat ze nog niet getrouwd was, herinnerde haar overigens aan een uiterst pijnlijk periode, nu alweer drie jaar geleden. Ze was verloofd geweest met Constant, de zoon van een pachtboer, niet in hun eigen dorp, maar uit Noordgouwe. Ze had hem leren kennen toen hij eens bij een tante van hem logeerde in hun eigen dorp. In de winterwijd zochten mensen van het platteland elkaar in de avonduren graag een poosje op, om nieuwtjes uit te wisselen of om verhalen te vertellen. Er waren mensen die prachtig konden vertellen over tijden die anderen al lang en breed vergeten waren. Dat doodde de tijd, want lange, donkere winteravonden kropen om. Slechts in weinig huizen en dan alleen nog bij de welgestelden, spelde de heer des huizes in die tijd een krant uit, die drie keer in de week verscheen. Veel vrouwen konden zelfs helemaal niet lezen omdat ze vroeger te vaak van school thuisgehouden waren om daar te moeten helpen. Haar eigen moeder kon om die reden ook nauwelijks lezen. Gelukkig had Anne nooit problemen gehad op school, want ze leerde gemakkelijk. En er was toen ze klein was een wet aangenomen die het schoolgaan verplicht stelde, zodat kinderen niet meer zo gemakkelijk konden thuis gehouden konden

worden om te moeten werken. Anne kon uitstekend lezen, maar doorleren was iets dat doodeenvoudig niet aan de orde was. Dat was alleen maar weggelegd voor jongens die geboren waren in betere kringen. De rest van de kinderen moest aan de slag zodra de schooltijd er op hun twaalfde jaar op zat. Ondanks het verbod op kinderarbeid, hielden veel mensen zich daar niet al te streng aan. Op het platteland moesten kinderen van arbeiders nog steeds meehelpen met de oogst. Het graan werd doorgaans geoogst in de tijd van de grote vakantie, maar als in het najaar de aardappelen geroid moesten worden, gingen kinderen vaak met hun ouders mee naar het land. De kleinsten werden soms zelfs in een kruiwagen te slapen gelegd en meegenomen, want alle handen waren welkom om het doorgaans karige loon aangevuld te krijgen, zodat er naast het eten van aardappelen hopelijk zo nu en dan ook een stukje spek op het bord kwam te liggen.

Anne keek op. ‘Dat ik niet getrouwd ben, kan ik niet helpen, moe. Constant werd ziek en stierf voor er getrouwd kon worden.’

‘Ja kind. Dat speet me voor je, want je had er veel verdriet van.’

‘Ik hield van hem.’

‘Nu, dan is dat dubbel erg. De meeste meisjes trouwen omdat er zich een vrijer aandient die een verstandige keuze is en waaraan haar vader zijn goedkeuring heeft gegeven.’

‘Ging dat bij u zo?’ vroeg ze om de aandacht van zichzelf af te leiden, want ze sprak niet graag over die tijd. Na die verdrietige tijd was er niemand meer geweest die om haar hand gedongen had en soms, als ze ‘s avonds wakker in de bedstee lag en nadacht over wat het leven had gebracht en mogelijk nog brengen zou, vreesde ze dat er nooit meer iemand anders zou komen, zodat ze levenslang bij haar ouders moest blijven wonen en voor hen moest zorgen als moeder net zo hulpbehoevend zou worden als haar opoe nu was. In grote gezinnen bleef vaak de jongste dochter ongetrouwd, die deze taak op haar schouders kreeg geschoven en na het overlijden van de ouders kwam ze dan tot last van een van haar broers, bij wie ze dan moest gaan wonen en onvermijdelijk moest ze dan ook naar de pijpen dansen van die broer en diens vrouw. Vaak was dat een triest leven, zoveel had ze er wel van gezien. Anne rilde licht. Had vader daar misschien ook aan gedacht, toen hij na het sterven van Constant had gezegd dat ze maar bij een naaister in de leer moest gaan? Ze was opgehouden met bidden en God te smeken dat hij toch iemand anders zou sturen van wie ze houden kon, met wie ze trouwen kon, zodat ze moeder kon worden, wat haar het mooiste op de wereld leek. Waarschijnlijk wilde ze teveel en moest ze maar liever dankbaar en tevreden zijn met wat het leven haar wel had gebracht. Ze was soms jaloers op Sientje. Haar zeventienjarige zusje ging erg gemakkelijk om met jongens, waar ze zich zelf altijd verle-

gen voelde. Ze lachte ze gewoon uit, meende Anne soms. Ze had best gezien hoe Adrie van der Panne naar Sien keek, 's zondags in de kerk onder de preek, als hij kennelijk dacht dat niemand het in de gaten had. Adrie was net als oom Knelis, de man van tante Marie, arbeider bij boer de Bruijne. Sien lachte alleen maar, als Anne er een enkele keer op zinspeelde dat ze mogelijk een verovering had gemaakt. Sien was vrolijk, maar zei zich nog lang niet te willen binden. Ze wilde een leuke tijd hebben, mopperde ze graag, maar hoe kon dat nu als een mens altijd maar moest werken en dat er op zaterdagmiddag als ze thuis kwam, altijd nog wel verstelwerk op haar lag te wachten dat Anne en Sien moesten doen, omdat moeder altijd zei dat haar ogen zo gingen prikken van dat priegelwerk en dat ze daar dan vervolgens weer hoofdpijn van kreeg. Natuurlijk, er waren wel mensen die een brillette droegen, maar brillen kostten geld en daar viel niet aan te denken, als er twee dochters waren die het verstelwerk van hun moeder over konden nemen.

Haar moeder had koffie gezet en vader kwam binnen om die op te drinken. Negen uur in de morgen, dat was vaste prik. Koffie met een plak ontbijtkoek erbij, soms met boter erop, maar als die er niet was, dan gewoon zonder iets. Anne ging zitten en rechte haar pijnlijk geworden rug. Na de warme middagmaaltijd ging ze naar tante Marie en dan was het bijna woensdag! Ze hield van het naaiwerk.

Ze had net een hap van haar plak koek genomen toen ze de gestalte van Sien langs het raam zag lopen. Verbaasd keek ze naar haar moeder. 'Wat moet Sien nu hier midden in de morgen?' Er volgde nog een andere gestalte, die ze door het kleine raam zo snel niet thuis kon brengen, maar nauwelijks een paar tellen later was haar zusje de kamer binnen gestapt en keek ze met een vuurrood hoofd en een bange blik in haar ogen naar haar vader. Achter haar was Adrie van der Panne naar binnen gestapt. Het was te zien dat Sien gehuild had.

'Is er iets gebeurd?' vroeg haar vader bars.

'Ja, nee, ik, eh, Adrie, zeg jij het maar.'

Nu was het de beurt van de jongeman om met zijn pet in de handen die hij verlegen ronddraaide, schichtig naar haar vader te kijken. 'Ik kom u vriendelijk om de hand van Sien vragen, Poldermans.'

'Zomaar op een dinsdagmorgen?' vroeg vader verbijsterd. 'Met Sien erbij, zonder eerst met mij te overleggen of ik een eventuele hofmakerij wel goed zou keuren?'

'Ja, ziet u, ik, eh, oh, ik weet niet hoe ik het moet zeggen, maar Sien en ik houden al een poosje van elkaar, ziet u, en eh.'

'Er is zeker een kind op komst?' verzuchtte moeder geschokt, terwijl ze van de een naar de ander keek.

‘Ja, ziet u, ik, eh...’

‘Ik was gistermiddag bij de dokter. Ik ben vaak misselijk ’s morgens en begreep daar niets van, maar de boerin werd gistermorgen toen ik moest overgeven na de koffie boos en zei dat ik naar de dokter moest. Ik kan het nauwelijks geloven, moeder. Ziet u, we hebben maar een keer...’

Haar vaders vuist viel met een slag op tafel. Even was Anne bang, dat die onder de klap bezwijken zou, de tafel wiebelde en protesteerde krakend, maar bleef overeind. Ze sloeg haar ogen neer en voelde hoe haar eigen wangen begonnen te branden van schaamte.

‘Is dat waar, Adrie? Kom jij zo schijnheilig om de hand van mijn dochter vragen, terwijl het al een uitgemaakte zaak is, dat jullie in schande moeten trouwen?’

HOOFDSTUK 2

Sien was in een onbedaarlijk snikken uitgebarsten en Adrie staarde met een vuurrood hoofd van schaamte en verlegenheid naar de grond, terwijl vader Poldermans beide jonge mensen de mantel uitveegde op een manier die niets te raden overliet. Anne wist zich evenmin goed raad met haar houding. Moeten trouwen omdat je een kind verwachtte was inderdaad een grote schande. Haar zus en Adrie zouden in de kerk voor het oog van alle mensen hun begane zonde moeten belijden en vanzelfsprekend moest er getrouwd worden, want ongehuwd een kind krijgen was een nog grotere schande, die als het even kon verdoezeld werd. Anne had tenminste weleens horen vertellen van een boerendochter, die maandenlang naar een ver familielid uit logeren werd gestuurd en waarvan boze tongen dan beweerden dat ze daar een kind had gekregen, dat door andere mensen was opgevoed. Soms gebeurde het, dat een ongetrouwd meisje een kind kreeg. Dat waren dan altijd arme meisjes, die nergens heen konden gaan om de schande te verdoezelen. Als zo’n meisje dan later toch trouwde, heette het, dat ze een voorkind had. Maar over dergelijke zaken werd in hun dorpsgemeenschap alleen maar heimelijk gesproken. En nu moest haar eigen zuster trouwen. Dat tot schande niet alleen van Sien, maar tot schande van hen allemaal, en het zou haar eigen kansen op een huwelijk nog verder doen afnemen. Dat beseftte Anne terdege. Misschien moest ze hierdoor zelf ongetrouwd blijven, en dat betekende onherroepelijk, dat ze nooit het geluk van het moederschap zou mogen smaken. Ze kneep haar handen in haar schoot hard samen, tot ze er helemaal geen gevoel meer in had.

Maar uiteindelijk was haar vader uitgeraasd, want wat hij ook zei of

Het jubileum van de jubileumomnibus

Deze bijzondere 150^e jubileumomnibus gaat van start met **Wind en water** van topauteur Gerda van Wageningen, over molenaarsdochter Anne die na het overlijden van haar verloofde op zoek gaat naar nieuw geluk. Olga van der Meer volgt met **Kiezen voor liefde**, waarin Rowena een flinke klap moet verwerken als haar verloofde onverwacht verliefd wordt op een ander. De derde roman, **Verbroken vertrouwen** van José Vriens, vertelt het verhaal van Krista, wier vertrouwen op de proef wordt gesteld als haar vriend verslaafd raakt. De omnibus sluit af met twee korte verhalen: **Water bij de wijn** van Marjon Stroet en **Sprong in het diepe** van Simone Foekens.

Z&K

ISBN 978 90 2053 929 5 NUR 344



9 789020 539295

www.zomerinkeuning.nl